

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационния труд

NEW STRATEGIES OF LEADERSHIP AND THEIR INFLUENCE ON
COMMUNICATION OF THE EMPLOYEES IN AN ORGANIZATION /
НОВИ СТРАТЕГИИ ЗА ЛИДЕРСТВО И ТЯХНОТО ВЛИЯНИЕ ВЪРХУ
КОМУНИКАЦИЯТА НА СЛУЖИТЕЛИТЕ В ОРГАНИЗАЦИЯТА

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“
по професионално направление 3.2 Психология (Трудова,
организационна и икономическа психология – Организационно
поведение)

Автор: ALEKSANDRA M. GOLUBOVIĆ –STOJANOVIĆ

Научни ръководители: проф. д.пс.н. Снежана Илиева / д-р Mirjana
Radovic Markovic

Рецензент: професор д.с.н. Цветан П. Давидков (в съответствие със
Заповед РД РД 38-289/ 17 май 2017)

Познавам текста на дисертацията в развитие – това е третата версия, която рецензирам. Имам основание да твърдя, че г-жа Александра Голубович – Стоянович и нейните научни ръководители са извършили много сериозна работа и са постигнали значим положителен резултат. Това ми дава възможността да бъде по-лаконичен.

Представяне на дисертационния текст. В дисертационния текст се изследва връзката между ключови явления в организационното поведение – лидерство и организационни комуникации. Лидерството е интерпретирано през призмата на *лидерските стратегии*. Предвид факта, че качеството на организационните комуникации са ключов фактор за качеството на управлението и организационния живот, изследването на тази релация е и актуално, и навременно.

Основни ключове за разбиране на дисертационното изследване са: *лидерство, организация (традиционна, виртуална) и организационна промяна, комуникация / качество на комуникацията и др.* Всичко това – в контекста на *организационната култура.*

Общият обем на текста е 254 стр. Текстът е *структуриран*, както следва: Увод; Глава I – Лидерство и лидерски стилове; глава II – Комуникациите в организацията и комуникационни стратегии на лидерите; глава III – Методология и дизайн на изследването; глава IV – Резултати и обсъждане; Заключение; Литература; Списък на таблиците, фигурите, „charts“ и графиките; Приложения. Това е една усъвършенствана структура. В този вид структурата е *типична за жанра докторска дисертация* и дава възможност за пълноценно представяне на извършената работа и получените резултати.

- В увода са дефинирани обектът / предметът и целите на изследването; обосновани са неговата актуалност и значимост; коментирана е структурата на докторската теза, чрез която се реализира изследователската стратегия.
- Основни съдържателни акценти в глава I – Лидерство и лидерски стилове - са, както следва: лидерство, вкл. роли на лидера; характеристики и компетентности; стилове; виртуално лидерство. Последното е важно предвид патоса на работата и проверяваните хипотези.
- Глава II - Комуникациите в организацията и комуникационни стратегии на лидерите - е посветена на комуникационните стратегии и измеренията на деловата комуникация – вътрешна и външна. В контекста на изследваните въпроси се проблематизира вътрешната комуникация и се подчертават различията между традиционната и виртуалната комуникация. Самостоятелно внимание се обръща на връзката между конфликтите и вътрешната комуникация.

Тези две глави задават теоретичната рамка за разгръщане на дисертационното проучване. В тях авторката показва добро познаване на основни теоретични схеми; представя ги коректно и добросъвестно. Въведени са теоретични конструкции, върху които по-нататък се развива дисертационното търсене.

- В глава III – Методология и дизайн на изследването – се изясняват изследователските цели и хипотези; описан е инструментариумът, вкл. въпросниците за набиране на първична емпирична информация, методи за наблюдение, статистическа обработка на данните; представени са основни характеристики на изследваните съвкупности. Като цяло е показано добро познаване на тази важна страна на изследователската работа.
- В глава IV – Резултати и обсъждане – са представени резултатите от проучването в категориите: лидерски стилове, комуникационни стратегии, връзка между лидерските стилове и комуникационните стратегии; влияние на лидерските стилове върху комуникационните стратегии. Така, по същество, се проверяват хипотезите.
- В заклучението присъстват кратки раздели за обсъждане на получените резултати (с. 142 и сл.); дефинират се ограниченията на проучването (с. 146-147); изводите и препоръките (с. 147-151).
- Приложенията включват инструментите за набиране на информация, цялата емпирична информация и резултати от статистическа обработка. Това е изворовият материал, въз основа на който могат да се контролират и – при нужда – възпроизвеждат елементи и процедури на научното дирене.

Оценка на текста. *Цялостната ми оценка за текста е положителна.* Основни аргументи:

- В организационната психология проблемите лидерство – комуникация – ефективност – стратегии - и т.н. могат да се отнесат към „вечните“. В този смисъл е добре всеки млад изследовател да мине през тях и така да усвои А, Б на организационните изследвания.
- Текстът притежава необходимите елементи и качества на дисертационно проучване. Проверяваните хипотези се основават върху известни модели и предходни проучвания. Формулирани са една обща и четири конкретизиращи хипотези. Основната хипотеза постулира значението на комуникацията между лидера и служителите за успеха на

организацията; конкретизиращите се отнасят до връзката лидерски качества – лидерска ефективност; разделението по физически пол – качество на комуникацията; връзката между бизнес резултати и стратегии на лидера в контекста на вътрешни и външни промени; приложимостта на лидерските стилове в традиционните и виртуални организации. Логиката на авторката е защитима. Стратегията на проучването дава възможност да се постигнат дефинираните цели; да се проверят издигнатите хипотези. Съответно – да се обговори тезата.

- Изложението е добре структурирано, ясно, аргументирано. Визуално текстът „стои добре“, вкл. поради добре оформените таблици, фигури, графики и др.
- Авторката показва добра литературна осведоменост и работи коректно с изворовите текстове. Посоченият корпус от информационни източници (122 позиции) покрива относително систематично разглежданата проблематика. Налице е коректно позоваване на източниците.
- Наборът от процедури за проверка на хипотезите е адекватен; изследваните единици (49 организации, 49 лидери, 207 служители) са добра основа за проверка на хипотезите и за по-широка валидност на резултатите.

Критични бележки, препоръки

В процеса на развитие / подобряване на текста и неговото представяне екипът на Александра Голубович е взел предвид голяма част от забележките, възникнали по време на предходни обсъждания. Затова в тази рубрика почти не остават неща за отбелязване. Все пак:

- Сега *ограниченията* на изследването са коментирани в заключението. Има основание *допусканията и ограниченията* да бъдат интегрирани в частта Методология и дизайн на изследването.
- Логиката на дисертационното изследване и реализираната стратегия биха се открили по-ясно, ако авторката покаже по-добре (вкл. в графичен вид) връзката: теза – хипотези (обосноваване на хипотезите) – начин на проверка –

инструментариум за набиране на данни – получени данни – интерпретиране на данните (в контекста на заявения начин на проверка на хипотезите). Доброто изявяване на тези връзки се превръща в „пътеводител“ за читателя (или оценяващия текста).

- Едно съдържателно заключение може да съдържа и по-подробни виждания на авторката за по-нататъшни дирения в трасираното направление.
- Препоръчвам при позоваване на Е ресурси (линкове), да се посочи моментът на ползване – напр. (05-10-2016)

Приноси. Претенцията на авторката за приносите може да бъде защитена.¹ Категоризирам приносите преди всичко като *ново знание* (вкл. обогатяване на известни резултати с нови данни, факти и интерпретации), както и *проверка на изследователски хипотези* в конкретна социокултурна среда. Всеки от получените резултати може да функционира: а) като ново знание; б) като междинен резултат, въз основа на който могат да се обосноват нови изследователски проекти – методологически и методически аспекти на познанието; в) като *познание / самопознание* за ръководителите и служители в сферата на лидерството, организационното поведение, организационната психология и др.

Публикации по темата на магистърската теза. Те са посочени в автореферата в рубриката „Допустимост на кандидата за подготовка на докторската дисертация“. Публикациите са отразени в 8 позиции – една част от тях са доклади пред международни научни конференции. Налични са публикации в електронни издания. От заглавията на публикациите и лични впечатления правя извода, че публикуваните текстове представят съществени страни и резултати от дисертационното изследване на кандидата. В своята съвкупност тези публикации изпълняват специфичните изисквания за публикационна активност, свързана с дисертацията.

Авторефератът дава относителна яснота за логиката и съдържанието на дисертационния труд. Същевременно към него могат да се формулират препоръки, свързани с някои стилистични

¹ Като основание за оценката използвам формулировките в рубриката „Основен принос към теорията и практиката въз основа на резултатите от дисертацията“, с. 40 – автореферата.

проблеми (те, вероятно, са резултат на външната помощ за Александра от страна на научните ръководители и преводача). Пример: „В настоящия дисертационен труд Александра Голубович – Стоянович разглежда ...“²

Лични впечатления. Познавам г-жа Александра Стоянович бегло – от нейни изяви на научни форуми и представянето и при предварителното обсъждане на дисертационния текст в катедрата. Впечатленията ми са положителни.

Заключение. Предвид казаното по-горе, правя следния *извод*: текстът отговаря на изискванията за присъждане на образователната и научна степен доктор, залегнали в Закона за развитие на АС в РБългария, Правилника за неговото приложение и Правилника на Софийския университет „Свети Климент Охридски“ за условията и реда на придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности. Ще гласувам със ЗА присъждане на уважаемата г-жа ALEKSANDRA M. GOLUBOVIĆ – STOJANOVIĆ на научната и образователна степен ДОКТОР професионално направление 3.2 Психология (Трудова, организационна и икономическа психология – Организационно поведение). Убеден съм, че колегите от научното жури също ще подкрепят такава позиция.

На Александра и нейните научни ръководители желая успех.

София, 04 юни 2017 г.

Рецензент:

(проф. д.с.н. Цветан Давидков)

² Все едно, че в автореферата някой друг говори от името на дисертанта!?